

גבולות היחידה: פרק ט' פסוקים כב – מט

נושא היחידה: מלחמתו של אבימלך

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים לפי המתווה: 1

הסבר כללי:

שיעורנו מתחלק לשני חלקים. החלק הראשון (פסוקים כב-מא) – אקסטנסיבי.

פסוקים אלו עוסקים במלחמת געל בן עבד ואבימלך.

הפסוקים הללו (כב-מא) מרובים בפרטים וכדאי שהמורה יתאר את המסגרת הסיפורית בצורה

קצרה ובהירה, ואילו הקריאה תהיה כללית לפי יכולת הכיתה. המסר הכללי הוא התגשמות

הדברים שחזה יותם – אותם האנשים אשר המליכו את אבימלך לתועלת הם אלו שאבימלך

("האטד") מכלה בהם את זעמו, באכזריות אין קץ.

החלק השני (פסוקים מב – מט) – תיאור נקמת אבימלך – יילמד בעיון.

פתיחה:

המורה יכתוב על הלוח מספר פריטים מהשיעור הקודם וישאל את התלמידים מי יכול לספר לנו

איך הם קשורים לסיפור שלמדנו:

70, יותם, גדעון, גריזים, עיבל, אטד, משל-נמשל, אש, מלך. כך בעזרת הנ"ל נרויח חזרה בצורה

חוויתית.

נזכיר בקצרה את מה שקרה, בעקבות השחזור של הילדים עם הפריטים הכתובים על הלוח.

אבימלך המליך את עצמו ע"י אנשי שכם, לקח ממקדשם כסף שבעזרתו שכר אנשים ריקים

ופוחזים. הם הרגו את בני גדעון, חוץ מיותם, שהצליח לברוח. נזכיר את משל יותם – והלקח:

תפקיד ההנהגה – דורשת ויתור מצד הנושא אותה על דברים אשר לא יוכל לעשות

("החדלתי"). האנשים הראויים צריכים לשאת באחריות ההנהגה, אחרת יקחו את מקומם אלו

שאינם ראויים. הציבור מאידך - צריך לנהוג בחכמה ולא ללכת בכל מחיר אחר המנהיג, כאשר

איננו ראוי. נזכיר כי יותם מזהיר את אנשי שכם מפני הנהגתו של אבימלך אך מאחל להם

שישמחו בהנהגתו אם היא 'באמת'.

עיון בפסוקים:

נקרא פסוקים כב – כה ונסביר: אבימלך מלך שלוש שנים בשכם, אך אז שלח ה' רוח רעה

(קנאה, לפי רש"י) בין אבימלך ובין 'בעלי שכם' – חשובי העיר. הם החליטו לבגוד בו. התנ"ך

מספר לנו משהו מהתכונות של הקב"ה. יש לנו הזדמנות להציץ למחשבות של ה' – פס' כד:

הבגידה היתה כדי לגרום למריבה ומלחמה בין אבימלך לאנשי שכם כדי 'לבוא חמס' (על)

שבעים בני ירובעל ודמם, לשום על אבימלך אחיהם, אשר הרג אותם, ועל בעלי שכם אשר חזקו

את ידיו להרוג את אחיו'. כל מה שיקרה עכשיו יהיה העונש גם לאבימלך – על רצח אחיו, וגם לבעלי שכם – על התמיכה במעשה הזה.

נסביר כי בעלי שכם שמו חיילים שיארבו למי שעובר בדרך לשכם, ויגזלו את מי שעובר שם.

מכאן – נסביר במילים שלנו.

פסוקים כו – לה: בפסוקים אלו מוזכרים שני אנשים.

- געל בן עבד – ראש המורדים
  - זבול – שר העיר, נאמן לאבימלך, אך למעשה שימש מעין 'סוכן סמוי'. אמנם היה נאמן לאבימלך, אך בפועל היה בעיר עם געל בן עבד, והם מדברים זה עם זה.
- בעלי שכם בוגדים באבימלך ונוטים אחר איש נכרי מהאזור - געל בן עבד, המצטרף לעיר בעונת הבציר, חוגג עם הבוצרים בבית אלהיהם תוך שהוא מבזה את אבימלך ומתגרה, ואומר: 'מי אבימלך ומי שכם?' השאלה היא את מי נעבוד? למי נשמור אמונים? לאבימלך, בן הפילגש, או לשכם – נשיא העיר שכם משכבר הימים? (ע"פ פס' כח) מדוע נעבדנו אנחנו? הוא מסיים בכך שמוכן להרוג את אבימלך בעצמו, ומזמין את אבימלך לקרב: 'רבה צבאך וצא'.

זבול, שר העיר, היה נאמן לאבימלך ושולח אליו שליחים בסתר כדי להפתיע את געל ואנשיו עם שחר בעת יציאתם מהעיר – **והנה געל בן-עבד ואֶחָיו בָּאִים שֶׁכֶמָה וְהֵנִס צָרִים אֶת-הָעִיר עָלָיו. לֵב וְעֵתָה קוּם לִלְחָם אֶתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר-אִתָּךְ וְאַרְבַּב בְּשָׂדֶה. לֵךְ וְהָיָה בְּבִקְרָתְךָ חֶשְׁמְךָ תִּשְׁכָּס וּפִשְׁטָתְךָ עַל-הָעִיר וְהֵנָּה-הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ יִצְאִים אֵלָיִךְ וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר תִּמְצָא לְךָ. אֲבִימֶלֶךְ אֹרֵב מוֹל שִׁכְם בָּאֲרֵבֶּה רָאשִׁים. הוּא מַחְלֵק אֶת הַחִיִּילִים שְׁלוֹ לָאֲרֵבֶּה קְבוּצוֹת. הֵם מְקִיפִים אֶת שִׁכְם בִּשְׁעוֹת הַלַּיְלָה. בְּבִקְרָתְךָ גַּעַל מִזְהָה אֶת תְּנוּעַת הַתּוֹקֵפִים בִּשְׁעַר הָעִיר. הוּא מְבִיעַ חֹשֶׁשׁ. כֹּאֵן כְּדֹאֵי לִקְרֹא עִם הַיְלָדִים אֶת פְּסוּקִים לֹד – לַח. בַּהֲתַחֲלָה זְבוּל בַּעֲצֵם מְסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל גַּעַל, וְאוֹמֵר לוֹ פְּסוּק שֶׁגַּם נִהְיָה בִּיטוּי "צֵל הָרִים אֶתָּה רֹאֵה כְּאֲנָשִׁים" - הַכּוֹנוּנָה – אֶתָּה סֹתֵם מִפְּחָד. וְרַק אַחֵר כִּךְ שֶׁהֵם הִתְקַרְבוּ עוֹד יוֹתֵר אִזּוֹ הוּא כֹּבֵר לֹעֵג לוֹ "אֵינָה אֶפְסָא כִּיךְ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעֲבֹדְנִי הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מְאַסְתָּהּ בּוֹ צֵא-נָא עִתָּה וְהִלָּחֶם בּוֹ! (פְּס' לַח) שִׁכְם נִמְצָאת בַּעֲמֵק וְאֲבִימֶלֶךְ וְאֲנָשָׁיו מְגִיעִים מִהֵרָה, הֵם יוֹרְדִים לִכְיוֹן גַּעַל וְאֲנָשָׁיו. אֲבִימֶלֶךְ מְבִיס אֶת אֲנָשָׁיו גַּעַל וּמִגְרֵשׁ אוֹתוֹ מִשִּׁכְם.**

פסוקים מב – מט:

'ויהי ממחרת' – למחרת, לאחר הקרב, יצא העם מן העיר אל השדות, לעבוד בהם כדרכם. נקרא פסוקים מב – מה ונבקש מהילדים לחפש ביטויים שמראים את אכזריותו של אבימלך:

- "ויקם עליהם ויכם" (מג)
- "ויעמדו פתח שער העיר" (מד) – חסמו את פתח השער, כדי שלא יצאו אנשי שכם לעזור לאחיהם בשדות.

- "וילכוד את העיר ואת הערם אשר בה הרג" (מה)

- "ויתוך את העיר" (מה) – הרס את העיר.

- "ויזרעה מלח" (מה) – כדי שאדמתה לא תהיה ראויה לגידולים.

אבימלך לא מסתפק בכך. בלבה של העיר עומד 'מגדל שכם' – הוא המגדל המקודש, שממנו לקחו כסף כדי לשכור ריקים ופוחזים שיהרגו את אחיו. אבימלך מתנהג בכפיות טובה, ומחליט להרוג את כל מי שהתבצר במגדל זה. נקרא פסוקים מו – מט ונסביר את מעשיו של אבימלך. אבימלך ואנשיו לקחו [קרדומות](#)¹ (גרזינים) וכתרו כל אחד 'שוכת עצים' (ענף גדול (מצודת ציון)). רלב"ג מסביר שזה מלשון סכך, כי הענפים הם מסככים סביב האילן). הם הקיפו את הצריח (הוא המגדל) בעצים אלה, והציתו את הצריח באש. בכך גרמו למותם של כ-1000 איש.

הצעות להמחשה:

- ניתן להראות את הקרדום של אבימלך [במצגת ממחישה מוצגים](#) מתקופת השופטים הנמצאת באתר ללמוד וללמד.

מסרים והפנמה:

- ה' נוקם נקמתם של צדיקים שמתו על לא עוול בכפם, באכזריות וברשע.
- ה' מעניש את האדם לפי מעשיו.

סיכום:

נזכיר את קללת יותם: נבקש מהילדים לעיין בפסוקים טו, כ. נשאל: מה נאמר בפסוקים אלו? ונראה שקללת יותם התקיימה עד המילה האחרונה. אש יצא מאבימלך ואכלה את בעלי שכם. מתי תצא אש מבעלי שכם ומבית מילוא ותאכל את אבימלך? על זה נלמד בשיעור הבא.

¹¹ ניתן לראות קרדום במצגת מלווה לשופטים שקופית מס' 32.